

Ετικετοποίηση μαθητών και ετερότητα.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού.

Ετικετοποίηση. Ετικετοποίηση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και αναπηρίες, παιδιών προσφύγων ή μεταναστών, παιδιών διαφορετικών; Ποιος ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ενταξιακή πολιτική τους; Με ποιους τρόπους μπορούν να ξεπεραστούν οι όποιες δυσκολίες και να προωθηθεί η συμπεριληπτική εκπαίδευση; Επιτυγχάνεται η ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή όλων των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Η εκπαιδευτική διαδικασία επηρεάζεται σημαντικά από τα εμπόδια που προκύπτουν στη μάθηση και τη συμμετοχή όλων -ανεξαιρέτως- των μαθητών σε αυτή. Η ταξινόμηση και... «ετικετοποίηση» παιδιών σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παιδιά «μετανάστες», παιδιά «πρόσφυγες», μόνο αρνητικές συνέπειες μπορεί να έχει, τόσο για το ίδιο το παιδί που αποκτά την «ταμπέλα», όσο και για το σύνολο της τάξης. Όταν ένα παιδί στιγματίζεται, ταυτόχρονα δημιουργούνται προκαταλήψεις για το τι δε μπορεί να κάνει! Ο στιγματισμός πάντοτε οδηγεί στην απόρριψη από το σύνολο της τάξης και σε χαμηλές προσδοκίες μάθησης από την πλευρά του εκπαιδευτικού, προκαλώντας και αρνητική επίδραση στην αυτοεκτίμηση του παιδιού.

Παράλληλα, δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο να γίνεται κατάχρηση της ετικέτας που έχει δοθεί σε κάποιο άτομο, προκειμένου να ερμηνευτούν διάφορες συμπεριφορές του, οι οποίες ουδεμία σχέση μπορεί να έχουν με τον τίτλο που έχει προσδοθεί στον μαθητή ή μαθήτρια. Με αυτό τον τρόπο τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του γενικεύονται και προκύπτει αδυναμία εκτίμησης της μοναδικότητας του μαθητή.

Ενταξιακή πολιτική

Ένα βασικό ζήτημα του εκπαιδευτικού συστήματος της Ειδικής Αγωγής, για το οποίο εδώ και αρκετά χρόνια δημιουργείται έντονος και μαχητικός διάλογος είναι αυτό της Ενσωμάτωσης ή Ένταξης των παιδιών με φυσικές ή νοητικές μειονεξίες ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στις δομές του κανονικού σχολείου. Τόσο στην Ευρώπη, όσο και στον διεθνή χώρο γίνεται ολοένα και πιο αποδεκτό πως η ενταξιακή πολιτική στην εκπαίδευση κρίνεται αναγκαία. Όπως αναφέρεται από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010, σελ.5): *“Η δημιουργία των συνθηκών που απαιτούνται για την επιτυχή ένταξη των μαθητών με ειδικές ανάγκες σε συνήθη πλαίσια αποβαίνει επωφελής για όλους τους εκπαιδευόμενους”*. Μάλιστα το 2009 η UNESCO τονίζει

πως η ενταξιακή εκπαίδευση είναι θέμα ισοτιμίας που επηρεάζει τη σχέση όλων των μαθητών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν κάνει λόγο μόνο για την ανάγκη ένταξης στο γενικό σχολείο των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Υποστηρίζει την αναγκαιότητα ένταξης και των παιδιών των μεταναστών, αναφέροντας πως τα σχολεία οφείλουν να αποτελούν σημαντικό καθοδηγητή για τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς. Τα παιδιά μεταναστών και τα παιδιά από την κοινότητα υποδοχής είναι ανάγκη να γνωριστούν, και να αναπτύξουν συναισθήματα αλληλοσεβασμού και αγάπης. Ακόμα και η γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία είναι μια σημαντική πηγή μάθησης για τα σχολεία (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2008,σελ.1).

Πολιτισμική ετερότητα στο σχολείο

Μιλώντας για ετερότητα στο σχολείο αντιλαμβανόμαστε πως πρόκειται να επεξεργαστούμε περιπτώσεις μαθητών που είτε αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μάθηση, είτε προέρχονται από διαφορετική χώρα, ως παιδιά μεταναστών, προσφύγων, παλιννοστούντων και άλλων κοινωνικών ομάδων. Η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από πολυπολιτισμικότητα, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, και είναι γεγονός ότι επιχειρείται μια προσέγγιση της διδασκαλίας των μαθημάτων με πνεύμα αλληλοκατανόησης και ανεκτικότητας.

Εξετάζοντας και τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την εκπαίδευση μαθητών που προέρχονται από άλλες χώρες από τη χώρα όπου φοιτούν, κατανοούμε ότι απώτερος σκοπός είναι η δημιουργία στην Ευρώπη πολιτών που θα διακατέχονται από αισθήματα δικαιοσύνης, αλληλοσεβασμού και ισότητας, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσης τους, τη γλώσσα που μιλούν, τη θρησκεία ή οποιαδήποτε άλλη πολιτισμική ιδιαιτερότητα.

Δυσκολίες μάθησης

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα ένταξης (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2008) οι εκπαιδευτικοί στηρίζουν την περιοχή ικανοτήτων των μαθητών, απαντώντας πως η διαφορετικότητα του καθενός πρέπει να γίνεται σεβαστή, να εκτιμάται και να θεωρείται πηγή πληροφοριών που ενισχύει τις ευκαιρίες για μάθηση. Οι διαφορετικές πληροφορίες που προβάλλονται στην τάξη με την κατάλληλη αξιοποίηση θα βοηθήσουν στη μάθηση όλα τα παιδιά, είτε φέρουν είτε όχι δυσκολίες μάθησης.

Επίσης, υποστηρίζουν πως η στάση που κρατούν απέναντι σε κάθε παιδί επηρεάζει την αυτοπεποίθηση του και συνεπώς τις μαθησιακές του δυνατότητες. Για άλλη μία φορά τονίζουν και οι ίδιοι ότι η κατηγοριοποίηση των μαθητών μπορεί να φέρει αρνητικά αποτελέσματα στις μαθησιακές τους ευκαιρίες.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ένταξη

Αποτελεί κοινό τόπο πως η εκπαίδευση δεν περιορίζεται στο σχολείο, για τον λόγο αυτό και η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών δε μπορεί να περιοριστεί στο πανεπιστήμιο. Η πραγματική και ουσιαστική εκπαίδευση τους πραγματοποιείται μέσα στην καθημερινότητα του σχολείου, με τη βοήθεια των μαθητών τους και των αναλυτικών προγραμμάτων (Αγγελίδης & Στυλιανού, 2011).

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τις Ειδικές Ανάγκες και την Ενταξιακή Εκπαίδευση (2012) οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να εκτιμήσουν την αξία της διαφορετικότητας κάθε μαθητή, να έχουν υψηλές προσδοκίες από όλα τα παιδιά, να προωθούν την ομαδοσυνεργατική μάθηση, ενισχύοντας έτσι τις διαπροσωπικές σχέσεις των μαθητών και να επιμορφώνονται διαρκώς.

Καλός εκπαιδευτικός δεν είναι εκείνος που γνωρίζει με επάρκεια το αντικείμενο του, και τις μεθόδους με τις οποίες θα το διδάξει, αλλά είναι εκείνος που έχει συνείδηση της κατάστασης της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει και εργάζεται. Ο εκπαιδευτικός αυτός αντιλαμβάνεται τις αλλαγές που προκύπτουν, και είναι πλήρως συνειδητοποιημένος σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης, όπως η καταγωγή, η κοινωνική τάξη, το φύλο, οι μαθησιακές δυσκολίες κλπ. Στόχος του είναι οι μαθητές με ιδιαιτερότητες να μη μετατραπούν στους αυριανούς περιθωριοποιημένους πολίτες της κοινωνίας (Λιακοπούλου, 2007).

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν την παιδαγωγική και επιστημονική κατάρτιση να παίρνουν αποφάσεις που θα αφορούν το περιεχόμενο της διδασκαλίας, τη δομή της, και τον τρόπο διαχείρισης της προς όφελος όλων των παιδιών (Σούλης, 2002). Φυσικά, ο σκοπός των Αναλυτικών Προγραμμάτων οφείλει να ανταποκρίνεται στο σύνολο των μαθητών μιας τάξης, και όχι σε ένα μέρος αυτών.

Σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ενταξιακής πολιτικής διαδραματίζουν πέρα από τους εκπαιδευτικούς και οι ηγέτες ενός σχολείου. Είναι αναγκαίο για την ενίσχυση της συμπερίληψης οι διευθυντές να οικοδομούν σταθερές σχέσεις με τους γονείς των μαθητών, και την ευρύτερη κοινωνία. Η συνεργασία με γονείς και κοινότητες αναπτύσσει μια συνεργατική κουλτούρα που προσφέρει ευκαιρίες σε όλες τις ομάδες. Καταλήγουμε στο ότι για να επιτευχθεί η ένταξη απαιτείται υπευθυνότητα από την

πλευρά της σχολικής μονάδας, του διευθυντή, των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών, των γονέων και των υπόλοιπων μαθητών.

Σαν επίλογος

Συνοψίζοντας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η κατηγοριοποίηση των παιδιών σε ομάδες -ειδικά μέσα στον χώρο του σχολείου- μόνο αρνητικές συνέπειες θα μπορούσε να φέρει για τα ίδια τα παιδιά, αλλά και για τους συμμαθητές τους. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως το σχολείο αποτελεί τον χώρο όπου τα παιδιά μαθαίνουν να συνυπάρχουν, να επικοινωνούν, να ανταλλάζουν απόψεις και συναισθήματα. Η συμπεριληπτική εκπαίδευση όλων των παιδιών, ανεξαρτήτως δυσκολιών ή φυλετικής καταγωγής, εθνικότητας, φύλου, κοινωνικού υποβάθρου, σεξουαλικότητας, αναπηρίας, απαιτεί να ξεπεραστούν οι φραγμοί που εμποδίζουν τη μάθηση και την ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών στην εκπαίδευση!

Βιβλιογραφία:

Αγγελίδης, Π. & Στυλιανού, Τ. (2011). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη συμπεριληπτική εκπαίδευση. *Παιδαγωγικές της Συμπερίληψης*. Αθήνα: Διάδραση

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2008). *Πράσινη Βίβλος – Μετανάστευση και κινητικότητα: προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

European Agency for Special Needs and Inclusive Education, (2008). *Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών σε Ζητήματα Ένταξης: Το προφίλ των ενταξιακών εκπαιδευτικών*. Ευρωπαϊκός Φορέας για την ανάπτυξη στην ειδική αγωγή: Βρυξέλλες.

Λιακοπούλου, Μ. (2007). *Η προετοιμασία εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το πολυπολιτισμικό σχολείο. Ένα σχέδιο κατάρτισης και επιμόρφωσης*. Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 44, 63-82

Σούλης, Σ. (2002). *Παιδαγωγική της ένταξης: Από το “σχολείο του διαχωρισμού” σε ένα “σχολείο για όλους”*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2010). *Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης*. Βρυξέλλες, 11 Μαΐου

2010. Ανακτήθηκε από το διαδίκτυο. Διαθέσιμο στη διεύθυνση:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114374.pdf